

Аналізуючи подану вище таблицю, можна визначити тауі функції історично маркованої лексики в творах Жадана циклу «Балади про війну і відбудову»:

-забезпечення історичної тягlosti тексту – численні відсилання до історичних подій;

-побудова численних антитез до поезики Йогансена з метою де-сакралізації дійсності, створеної у «Баладах про війну і відбудову» письменником 20-х років;

-створення стійкої антитези «Минуле-сучасне» у власному творчому просторі Сергія Жадана з метою увиразнення певних настроїв чи реалій;

-Жадан залишає символіку СРСР як маркер минулого, яке не може повернутися. Що ж до героїв Йогансена, то символіка для них питома, більш того, втеча від дійсності для них – неприйнятний процес, адже зусилля цих героїв направлені на побудову нового майбутнього.

Як бачимо, можна сміливо говорити про те, що сучасний письменник не просто перебирає лексику «із старих запасів», а переосмислює її та за допомогою контексту надає їй додаткових сенсів. Так реалізується, зокрема, двоплановість художньої мови поета.

Отже, збагачення смислової та емоційно експресивної мови історичної прози, підсилення її виразності, пов'язане з уживанням у ній хронологічно маркованих (застарілих слів). Використання їх, з одного боку, є продовженням традицій та художнього досвіду класичної української літератури, а з другого — вносить нове в мову сучасної прози засобами і прийомами її майстерного використання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Забужко Н.Я.* Вивчення поеми Ліни Костенко «Маруся Чурай» // Українська мова та література в школі. – 1989. – №11. – С.23 – 28; 2. *Йогансен М.* Вибрані твори / Упоряд. Р. Мельників. – 2-ге вид., доповнене. – К.: Смолоскип, 2009. – 768 с.; 3. *Жадан С.* Цитатник. – Харків: Фоліо, 2008. – 215 с.; 4. *Москалець К.* Гра триває: Літературна критика та есеїстика / Костянтин Москалець. – К.: Факт, 2006. – 240 с.; 5. Сучасна українська літературна мова: лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. АН УРСР І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 439 с.; 6. *Харчук Р.* Сучасна українська проза: Постмодерний період: Навч. посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 248 с.

Іванович М. (Белград, Сербія)

Префікси *за-* і *по-* як ознаки інхоативного й інгресивного значень

У статті розглянуто семантику однокорених дієслівних дериватів з префіксами за- та по- і початковим значенням з метою встановити, чи існує зв'язок між вживанням певного префікса та типом початкового значення, вираженого дієсловом. Дослідження показало, що інхоативне та інгресивне початкові значення пов'язані не із семантикою префікса, а з окремими значеннями твірного дієслова.

Ключові слова: початок дії, префікси, інхоативність, інгресивність, дієслова руху, дієслова звучання, еволютивні дієслова.

В статье рассматривается семантика однокоренных параллельных глагольных дериватов с приставками за- и по- и значением начала с целью установить связь между употреблением определённого префикса и типом значения начала, выраженного глаголом. Исследование показало, что инхоативное и ингрессивное значение начала связано не с семантикой приставки, а с семантикой производящего глагола.

Ключевые слова: *начало действия, приставки, инхоативность, ингрессивность, глаголы действия, глаголы звучания, эволютивные глаголы.*

In the article is considered the semantics of cognate derivatives of verbs with prefixes za- and po-, which refer to the beginning of the action. The aim of our research was to determine if there is a relation between the use of the certain prefix and the type of initial meaning expressed by the verb. The study found that inchoativeness and ingressiveness are related to the meaning of the derivation base, but not with the semantics of these prefixes.

Key words: *the beginning of the action, prefixes, inchoativeness, ingressiveness, verbs of motion, verbs of sound emission, evolutive verbs*

Категорія фазовості як окрема аспектуальна категорія наразі не оптимала всебічного висвітлення у працях українських та сербських лінгвістів. Окремі елементи цієї категорії досліджувалися в рамках морфології – аналіз дієслівних родів дії [2], а також словотвору – розгляд деяких префіксів [6]. Фазовість у статті розглядаємо як один із компонентів якісної аспектуальності: ситуація* кваліфікується з точки зору однієї з її фаз. Ця аспектуальна категорія охоплює такі значення та їхні комбінації, якими можна описати всі етапи дії, локалізованої в часі. Внесенням цієї ознаки в семантику присудка здійснюється „виділення однієї фази у перебігу дії або стану – початкової, середньої або завершальної“ [7, 153]. Виділенням початкового значення в інтерпретації ситуації вказується на момент, в якому ситуація почалася: до цього моменту ситуація не відбувалася, з цього моменту ситуація відбувається.

Найчастіше виділяється саме фаза початку, оскільки значення початку найбільш самостійне з усіх фазових значень і тому, як правило, завжди марковане й виражене спеціальними засобами. Порівняно з іншими фазовими значеннями, для вираження початкового значення використовується найбільше спеціалізованих засобів різного типу. Центральне місце серед них мають словотворчі засоби, а саме: префікси, які вносять сему початку в семантику дієслів, та лексичні засоби, зокрема дієслова, основне лексичне значення або одне із значень яких – початкове. Ці дієслова функціонують в конструкціях з іншим дієсловом або іменником (*почати розмовляти / почати розмову*), тому належать до аналітичних засобів вираження початкового значення. Серед префіксів найуживаніші *за-* (*заспівати*) і *по-* (*побігти*), а також *роз-* (*розкричатися*) і *з-* (*збунтуватися*), які, крім семи початку, вносять в значення дієслова і сему

---

* Ситуація = дія, процес, стан.

інтенсивності. Серед лексичних (аналітичних) засобів найбільш продуктивні дієслова *почати / починати, початися / починатися*, їх деривати *розпочати / розпочинати, розпочатися / розпочинатися*, дієслова *стати / ставати*, а також велика кількість дієслів, основне лексичне значення яких не є початковим: *заходитися / зайтися, взятися / братися, кидатися / кинутися, вдарятися / вдаритися, метнутися, піти* тощо. Останні, зазвичай, вносять додаткову сему інтенсивності.

Оскільки для аналізу такої кількості різноманітних засобів не достатньо однієї доповіді, зосередимо нашу увагу на префіксах *за-* та *по-*, відповідно, їх зв'язку з вираженням двох типів початкового значення – інхоативності й інгресивності.

Аналізуючи дієслова початкового роду дії, тобто особливості початкового значення, вираженого в них, деякі дослідники [1; 3; 4; 5] розмежовують два різновиди початкового значення – інхоативне та інгресивне. Інхоативне значення – це значення початку тривалої дії [5, 85], значення поступової зміни ситуації або результат поступової зміни ситуації [4, 179], натомість інгресивне означає початок без чіткої вказівки на продовження дії [5, 85], моментальне виникнення та закінчення початкової фази, яка відкриває перспективу для подальшого перебігу дії [4, 179]. Більшість дослідників, які розмежовують два різновиди початкового значення, пов'язують інхоативне значення з префіксом *за-*, а інгресивне з префіксом *по-* [5, 85; 1, 271-278; 3, 89-92].

З метою встановити, чи ці різновиди початкового значення мають своє формальне вираження в українській мові і чи залежать від конкретного засобу вираження цього значення (тобто префікса), ми проаналізували дієслова з префіксами *за-* і *по-* на конкретних прикладах (понад 700 прикладів з художніх текстів) для відповіді на такі проблемні запитання: 1) чи існують в українській мові дієслова, що сполучаються з обома префіксами, набуваючи при цьому початкового значення; 2) якщо такі дієслова існують, чи спостерігається суттєва різниця між початковими значеннями, які вони виражають; 3) якщо така різниця існує, чи пов'язана вона з конкретним префіксом, і, нарешті, 4) чи є серед дієслів з префіксом *за-* дієслова з інгресивним значенням, а серед дієслів з префіксом *по-* дієслова з інхоативним значенням.

Зібраний фактичний матеріал складають 356 випадків вживання дієслів: 274 – з префіксом *за-* та 82 – з префіксом *по-*. Паралельні деривати з початковим значенням мають такі дієслова: *битися – забитися, побитися, бухати – забухати, побухати, віяти – завіяти, повіяти, гунати – загувати, погувати, гуркотіти – загуркотіти, погуркотіти, рипіти – зарипіти, порипіти, дріботіти – задріботіти, подріботіти, квапитися – заквапитися, поквапитися, кульгати – закульгати, покульгати, скрипіти – заскрипіти, поскрипіти, сновигати – засновигати, посновигати, стрибати – застрибати, пострибати, товпнитися – затовпнитися, потовпнитися, трусити – затрусити, потрусити, тупотіти – затупотіти, потупотіти, тягнути – зтягнути, потягнути, човгати – зачовгати, почовгати, шелестіти – зашелестіти,*

пошелестіти, шуміти – зашуміти, пошуміти, загалом 19 дієслів. Така незначна кількість паралельних дериватів у першу чергу пояснюється тим, що від більшості дієслів, від яких за допомогою префікса *за-* утворюється початковий рід дії, за допомогою префікса *по-* утворюється обмежувальний рід дії, при чому саме префікс *по-* є єдиним засобом вираження делімітативного значення: *балакати – забалакати, побалакати, блимати – заблмати, поблмати, вагатися – завагатися, повагатися, гойдатися – загойдатися, погойдатися, жити – зажити, пожити* тощо.

Серед зазначених паралельних дериватів спостерігаються два типи відношень:

1. Відношення синонімії, коли обидва дієслова – з префіксом *за-* і з префіксом *по-* – мають однакове значення і взаємозамінні в однаковому контексті (рідко): *віяти – завіяти, повіяти*:

Очі запалені від пилуки, голос хрипкий від простуди, взимку на шихтовім дворі собачий холод, надто ж коли завіє з Дніпра [Гончар].

Зранку захмарило і довго сіяло на землю холодну, дрібну мжу, потім повіяв з Акерманицини вітер [Тютюнник].

2. Відношення полісемії: одне значення твірного дієслова – префікс *за-*, інше значення – префікс *по-*. Це відношення може бути регулярним, як, наприклад, у випадку з дієсловами звучання і дієсловами руху, або може бути пов'язане з окремими значеннями залежно від семантичної структури твірного дієслова. Так від дієслова *битися* за допомогою префікса *за-* утворюється дієслово з початковим значенням тоді, коли це дієслово означає „стукатися, ударятися || хлопатися, плескати“ або „ритмічно рухатися, пульсувати“, за допомогою префікса *по-*, коли воно вживається у значенні „удаватися до бійки, бити кого-небудь || бити один одного“ і „воювати, боротися проти кого-небудь, за щось“:

Тоді голосно забилося її серце, і ввійшло до нього, як входить до дому заблукана дитина, перше кохання [Шевчук].

Закипіла піна, забилась риба, хвостами аж молотить по воді [Близнець].

А він там уже або поб'ється з кимось, або, перепитий, в грязюці валяється [Гончар].

Від дієслова *тягти* (*тягнути*) початкове дієслово утворюється приєднанням префікса *за-*, коли твірне дієслово означає „говорити повільно, протяжно || співаючи, довго тримати, протягувати звук (звичайно на верхніх нотах)“, за аналогією до дієслів *заспівати, заговорити*, а приєднанням префікса *по-* в інших значеннях:

І він сам затягнув хриплим, порваним голосом [Самчук].

Час від часу вони уважали за потрібне затріпати крилами, витягнути шию й голосно на цілу околицю затягнути своє «кукуріку» [Самчук].

Йдуть просто здовж річки, і що їм до того, що сонце ось зовсім ховається, що потягнуло дошкульним вітром з полів [Самчук].

Нарешті їм пощастило, мотузка тоді напнулася до берега, як жила, десятки рук ухопилися за неї, десятки рук потягли гуртом [Яновський].

Регулярне відношення значення дієслова та вибору префікса при утворенні початкових дієслів спостерігається в дієсловах руху. Крім пар типу *іти –*

ходити, бігти – бігати, в яких перше дієслово означає односпрямований рух, а друге – різноспрямований. Таке відношення характерне також для дієслів, у яких ця опозиція не виражена формально, тобто не представлена різними лексемами, а міститься в одній і тій самій лексемі: *дріботіти, квапитися, кульгати, сновигати, стрибати, трусити, човгати* тощо. При такому відношенні значень префікс *за-* приєднується, як правило, для вираження значення початку різноспрямованого руху, тоді як за допомогою префікса *по-* реалізується значення початку односпрямованого руху. Це правило можна проілюструвати великою кількістю прикладів.

Володько на цю вість застрибав і забігав по всіх лавах [Самчук].

А Марія ще раніше схотила мішок, ніхто їй не піддавав її, і до воза побігла [Головко].

Нараз все заворушилося: загримали двері, заходили бійці, і мати вивела Орису надвір, посадовила на лавці під вербою [Тютюнник].

Обережно рушили коні, сани поповзли по мокрій голольодиці дороги. За ними пішли дядьки [Самчук].

Ударив у закаблуки, метнув полою свити і задріботів підборами [Шевчук]

Старечо подріботівши до скітної кліті, вона ще здалеку загукала свого домажирича [Білик].

Я звалився на канану, і одразу ж навколо затовпилися тіні дрімоти [Андріяшик].

Потім повалили за Давидом та за Чумаком, потовпились через запруджений танок у хату [Головко].

Було страшно дивитися, як установили вгору вибухи їхніх бомб, злість затрусила всього Чубенка [Яновський].

Постояли непорушно потім, знічені, померехтівши очима і знов торкнувши писками одежу і траву, знов потрусили дорогою [Барка].

Коли опозиція односпрямований / різноспрямований рух виражена окремими лексемами, при утворенні початкових дієслів спостерігається обов'язкове їх розмежування: префікс *за-* вживається виключно з дієсловами різноспрямованого руху (префікс *по-* вживається з цими дієсловами для утворення делімітативних дієслів: *походить, побігати*), а префікс *по-* – виключно з дієсловами односпрямованого руху (префікс *за-* тут має інше, неаспектуальне, просторове значення – рух до певної точки, найчастіше всередину – *зайти до кімнати*, за якийсь предмет – *зайти за хмари* або мимохідь – *зайти на хвилинку*). Коли ж зазначена опозиція не виражена різними лексемами, обмеження стосується лише префікса *по-*, а саме: дієслова руху з цим префіксом завжди означають початок односпрямованого руху, натомість дієслова з префіксом *за-* частіше означають початок різноспрямованого руху, однак простежується їхнє використання і в контекстах, що вказують на визначеність, односпрямованість руху:

(а) *Перебіг дрібненькими крочками залу, спинився їй так само швидесенько задріботів назад* [Шевчук].

(б) *Горват сягнув рукою дощатої неструганої підлоги, решта зробила те саме, їй вони зачовгали до виходу* [Білик].

(в) *Дорош закульгав із хліва* [Тютюнник].

На односпрямованість руху в цих прикладах вказують обставини місця, тобто напрямку: *назад, до виходу, із хліва*. У деяких випадках вживання префікса *за-* замість префікса *по-* для реалізації значення початку односпрямованого руху може бути мотивоване іншими семантичними умовами. Так, у прикладі (в) префікс *за-* вказує не лише на те, що агенс почав рухатися, а також на те, що він почав рухатися характерним способом, яким раніше не рухався, тобто має дві пресупозиції: 1) до цього моменту агенс не рухався, 2) до цього моменту агенс не рухався кульгаючи (не кульгав). Саме друга пресупозиція зумовлює вживання префікса *за-*, характерного для дієслів різноспрямованого руху, які, крім основного значення різноспрямованості руху, виражають і значення здатності рухатися взагалі (*хлопчик пливе до берега / хлопчик плаває по озеру / хлопчик вже плаває*). Таке тлумачення функціонування префікса *за-* підтверджує і ширший контекст, з якого видно, що кульгавість не є характерною рисою агенса і що він почав кульгати внаслідок певних обставин:

— *Я прийшов од Григора Тетері. Дорош зсунувся з пахучого сіна, наткнувся пораненою ногою на щось тверде, засичав від болю.*

— *Карпо Джмелик сидить із своєю шльондрою в погребі і веселиться. Візьміть його.*

Дорош закульгав із хліва [Тютюнник].

Оскільки дієслова руху з префіксом *за-*, як правило, мають інхоативне початкове значення, а дієслова руху з префіксом *по-* – інгресивне, на перший погляд може здатися, що засобами вираження інхоативності, відповідно інгресивності, є саме ці префікси. Але тут ідеться про те, що різноспрямований рух завжди передбачає інхоативний початок, а односпрямований – інгресивний. Інакше кажучи, інхоативність дієслів різноспрямованого руху з префіксом *за-* та інгресивність дієслів односпрямованого руху з префіксом *по-* зумовлені не значенням префіксів, а лексичним значенням твірних основ.

Для дієслів звучання регулярне таке співвідношення: якщо дієслово означає якесь звуковиявлення, початкове дієслово утвориться від нього приєднанням префікса *за-*, подібно до усіх дієслів цієї лексико-семантичної групи (*заспівати, заговорити, загавкати*), коли ж дієслово означає рух, супроводжуваний утворенням відповідних звуків, початкове дієслово утвориться від нього приєднанням префікса *за-*, якщо це різноспрямований рух[†], а за допомогою префікса *по-*, у випадку односпрямованого руху. Таке співвідношення представлене в нашому мовному матеріалі великою кількістю прикладів:

Заскрипіли ворота, загавкали собаки, забухали об груддя чоботи, застукотіли постолі [Тютюнник].

[†] Без вказівки на напрямок руху (яка майже завжди наявна при односпрямованому русі) часто важко визначити, чи дієслово означає звук чи рух: *Зашелестіло зовсім поруч, і то були найлегші з лежких кроки [Шевчук]; Аж по деякому часі у сінях щось заскрипіло [Самчук].*

Порядок такий завів, – зітхнув Кузьма і побухав коридором, подзвонюючи вуздечкою [Тютюнник].

Ближче, – з кузні вилтав сизий димок, а раптом не стало, і тоді з кузні загунало молотом по ковадлу: гун-дзень [Головко].

Загупали на піддашші чобітьми і з шумом увалились у хату [Головко].

Дядьки погупали чобітьми на поріг і потягли за собою цілий чувал диму [Тютюнник].

Зреештою, коли прибув до призначення, негайно засуркотіли двері вагонів, крик донісся і звідкись — крізь нічну сутінь — повалив ідкий дим [Барка].

Гості, які вже встигли були вийти, позуркотіли знову східцями назад [Білик].

В хаті навпроти зарипіли двері, і в прочілі вироста висока постать [Шевчук].

Залунало знову гейкання й собкання, й вози порипіли між дерева [Білик].

В хаті заскрипіло ліжко, і сонний голос тривожно запитає [Тютюнник].

В другій половині дня заїхала темна гарба; коли два возії наскладали трунів, як обапелів, вона поскрипіла в степ [Барка].

Під ногами зашелестіла солома [Самчук].

Нарешиті Денис поповзом пошелестів у темряві і догво не повертався [Тютюнник].

Натовп колхнувся і ще защумів дужче [Головко].

Але Володько не слухає більше, вже вирвався і, як було, пошумів геть на ніч разом зі своїми чобітьми [Самчук].

На окрему увагу заслуговують пари дієслів типу забіліти і побіліти, представлені цілою низкою відприкметникових дієслів. Відношення між префіксальними дієсловами та твірним дієсловом можна представити так: біліти I (= ставати білим = почати бувати білим) – побіліти (= стати білим = почати бути білим) – бути білим и забіліти (= почати біліти) – біліти 2.

З цієї схеми видно, що дієслово побіліти означає одночасно і результат граничної ситуації (процесу), тобто еволютивної початкової фази біліти і початок неграничної ситуації (стану) бути білим, тоді як дієслово забіліти означає лише початок неграничної ситуації (стану) біліти.

Такі паралельні деривати характерні для цілого ряду дієслів, утворених від прикметників із значенням кольору або світла / темряви: побіліти – забіліти, пожовтіти – зажовтіти, позеленіти – зазеленіти, посиніти – засиніти, посивіти – засивіти, потемніти – затемніти, почорніти – зачорніти, почервоніти – зачервоніти тощо. Справа в тому, що це ознаки, які можна сприйняти зором. На важливість візуальної перцепції для значення цих дієслів вказують приклади, в яких повністю виявляється різниця між значеннями дієслів типу побіліти і забіліти:

(а) Гано придивився. Між деревами напроти забілів кінь [Білик].

(б) Ще темно було, коли переправлялись через Десну, але вже забіліли над чорним Дніпром розкидані на горбах хати Новопетрівців [Бажан].

(в) Гнат так знесилюся і так злякався, що в нього побіліли губи [Тютюнник].

У цих прикладах дієслово забіліти, на відміну від дієслова побіліти, не вказує на момент, в якому щось стало білим (почало бути білим), а визначає момент, коли спостерігач помітив щось біле або щось біле з'явилося на видноколі, тобто дієслово забіліти вказує не на початок ситуації, а на початок перцепції цієї ситуації. Ні в прикладі (а), ні в

прикладі (б) немає негативної пресупозиції, яка завжди супроводжує фазу початку: *забілів кінь* не означає, що до цього *кінь не був білим, забілили хати* не означає, що до вказаного моменту *хати не були білими*, тоді як в прикладі (в) – *в нього побілили губи* – дієслово *побілити* означає якраз те, що *губи* до того моменту *не були білими*.

Обидва дієслова – *побілити* і *забілити* – утворені від дієслова *білити*, але перше пов'язане з його першим значенням: „ставати, робитися білим, світлим, ясным“, а друге – з другим значенням: „вирізнятися білим кольором; виднітися (про що-небудь біле)“. На суттєву роль перцепції в значенні дієслова *забілити* вказує перша частина його словникового визначення, водночас на відсутність негативної пресупозиції, яка обов'язково супроводжує значення початку, вказує друга частина цього визначення (в дужках): „вирізнитися своїм білим кольором; з'явитися, показатися (про білі предмети)“:

Для дієслів типу *забілити*, крім зазначеного значення, можливе і власне початкове значення: „почати біліти, стати білим“ – початок неграничної ситуації:

Микола ставив крейдою знаки на кілках, що забілили, обгорнуті в рисунок, мов ритуальні стояки древності [Барка].

Вдосвіта, ледве забіліє, треба навідатися [Барка].

Нарешті, аналіз прикладів показав, що серед початкових дієслів з префіксом *за-* є як інхоативні: *заволодіти, задуматися, зажуритися, закохатися* тощо, так й інгресивні дієслова: *заболіти, заплакати, заснівати, затремтіти*. Так само початкові дієслова з префіксом *по-* можуть мати як інхоативне, так і інгресивне значення: *подружитися, покохати, покаятися, полюбити; побігти, побрести, поволокти*.

Здійснений аналіз показує, що різновиди початкового значення не пов'язані з конкретними формальними показниками, а зумовлені характером самої ситуації, вираженої ними, тобто семантикою твірного дієслова, яка передбачає певний спосіб початку перебігу ситуації. Іншими словами, є такі ситуації, які за своїм характером зумовлюють поступові зміни, накопичення передумов для їх ініціації, своєрідну передфазу, що може бути виявлена в ширшому контексті, приклади (аа), результатом якої є початок нової тривалої ситуації (це інхоативна ситуація – приклади (а) і (аа)) і, з іншого боку, є такі ситуації, перша фаза яких виникає миттєво і відразу закінчується, після чого ситуація продовжується або не продовжується (це інгресивна ситуація – приклади (б) і (бб)); в прикладах (б) і (бб) початкове дієслово вказує на те, що почалася ситуація, яка до цього моменту не відбувалася, і цей початок, як правило, раптовий, більш інтенсивний саме тому, що не вимагає передумов. Інтенсивність або раптовість початку ситуації може бути підкреслена відповідною обставиною способу дії чи міри (приклад (бб)), а також вживанням префіксів, які, крім початкового значення, вносять також сему інтенсивності, як, наприклад, префікс *роз-* (приклад (в)).

(а) *Хлопець, подивився на неї широко розплющеними очима, і вона мимохіть засоромилася* [Шевчук].

Дарма що рудим називають, а серце в нього ніжне, справедливе, за те й покохала [Гончар].

(аа) *Нещадний, диявольськи винахідливий, він примушує повірити в себе... [Гончар].*

(б) *Зустрів його тут тихий легіт, заворушив каштановим листям, і впав під ноги незозрілий каштан [Шевчук].*

По святах побіг для Володька час куди швидше [Самчук].

(бб) *Бо від нього заструмувало такою силою, якої він не знав [Шевчук].*

Його обличчя запало, і парубчак полетів сторчка [Шевчук].

(в) *Настрій Хведотів зовсім падає, і коли б не таке свято, він би напевно розревівся [Самчук].*

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Авилова Н.С.* Вид глагола і семантика глагольного слова [Текст] / Н.С. Авилова. – Москва: Наука, 1976. – 326 с.; 2. *Вихованець І.Р., Городенська К.Г.* Теоретична морфологія української мови [Текст] / І. Р. Вихованець (ред.). – К. : Університетське видавництво "Пулсари", 2004. – 398 с. – (Академічна граматики української мови). – Бібліогр. : с. 391-398. – 2000 пр.; 3. *Зализняк А., Шмелев А.Д.* Лекції по русській аспектології [Текст] / Анна. А.Зализняк, А. Д. Шмелев. – München: Verlag Otto Sagner, 1997. – 151 с.; 4. *Поповић Љ.* Језичка слика стварности: когнитивни аспект контрастивне анализе [Текст] / Љ. Поповић. – Београд: Филолошки факултет, 2008. – 308 с.; 5. *Рянская Э.М.* Способы действия в когнитивном аспекте. [Текст]: автореф. дис... д-ра филол. наук: 10.02.19/ Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена – СПб., 2002. – 34 с.; 6. *Соколова С.О.* Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові [Текст] / С.О. Соколова. – К.: Наукова думка, 2003. - 284 с. - Бібліогр.: С. 269-280; 7. *Теория функциональной грамматики: введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис* [Текст] / Отв. ред. А. В. Бондарко. - Ленинград: Наука, 1987. – 348 с.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ДЖЕРЕЛ:

Андріяшик: Андріяшик Р.В. Люди зі страху // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

Бажан: Бажан М.П. Майстер залізної троянди // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

Барка: Барка В.К. Жовтий князь // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

Білик: Білик І. І. Меч Арея // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

Головко: Головко А.В. Бур'ян // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

Гончар: Гончар О.Т. Собор: Роман. [Текст] / Гончар О. Т. – К. : Дніпро, 1989. – 270 с.

Самчук: Самчук У. О. Волинь // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).

- Тютюнник:** Тютюнник Г.М. Вир : роман / Г. М. Тютюнник. – К. : Радянська школа, 1990. – 512 с.
- Шевчук:** Шевчук В. Дім на горі // Бібліотека з української літератури для школярів [Електронний ресурс] – К. : Студія "Негоціант", 2000. - (Золота скарбниця України).
- Яновський:** Яновський Ю. І. Вершники. Мир [Текст] : романи / Ю. І. Яновський; вступ. О. Бабишкін. – К. : Дніпро, 1967. – 288 с.

Клічек Д. (Загреб, Хорватія)

**Хорватська глаголична традиція XVII-XVIII ст.
і українська філологія**

У статті йдеться про події, що вплинули на розвиток хорватської редакції церковнослов'янської мови після Берестейської унії в 1596 р., яка сприяла посиленню зв'язків української літератури з культурою бароко. Римська церква намагалася уніфікувати книжну мову католицьких слов'ян, які в своєму обряді користувалися церковнослов'янською мовою. Рішення друкувати богослужбні книги загальною церковнослов'янською мовою посилювало інтерес до східного слов'янства. Розпочався процес перекладу хорватських глаголичних літургійних книг на книжну мову східних слов'ян. В результаті був зупинений природний розвиток омолодження хорватсько-церковнослов'янської мови.

Ключові слова: церковнослов'янська мова, східнослов'янізація, Берестейська унія, хорватська глаголична традиція, Конгрегація пропаганди віри, Греко-католицька церква, Методій Терлецький, Рафаель Левакович, Матей Караман.

В статье говорится о событиях, которые повлияли на развитие хорватской редакции церковнославянского языка после Брестской унии в 1596 г., что способствовало связям украинской литературы с барокко. Римская церковь, стремясь унифицировать книжный язык католических славян, которые в своём обряде пользовались церковнославянским языком, решила печатать богослужбные книги на общем церковнославянском языке. Это усиливало интерес к восточным славянам. В результате начался процесс «восточнославянизации» хорватских глаголических литургических книг, что тормозило процесс естественного омолаживания хорватско-церковнославянского языка.

Ключевые слова: церковнославянский язык, восточнославянизация, Брестская уния, хорватская глаголическая традиция, Конгрегация пропаганды веры, Греко-католическая церковь, Методий Терлецкий, Рафаэль Левакович, Матей Караман.

This paper covers the events which affected the development of the Croatian recension of Old Church Slavonic after the Union of Brest had been signed in 1596 which helped to make connections between Ukrainian literature and baroque culture stronger. The Catholic Church had persisted to unify the literary language of Catholic Slavs who had been using Old Church Slavonic language in their rites. The decision to print liturgical books in unique Old Church Slavonic increased the interest for Eastern Slavs and helped to start the process of translating Croatian Glagolitic liturgical books to the literary language of Eastern Slavs, a process that restrained natural rejuvenation of Croatian recension of Old Church Slavonic.

Key words: Old Church Slavonic, East-Slavonicization, Union of Brest, Croatian